

W przestrzeni wiedzy, czyli z wizytą w Bibliotece Uniwersytetu w Stavanger

Dorota Witczak, Krzysztof Sobkowiak

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

W okresie od 21 do 25 października 2013 r. dwie osoby z Oddziału Komputeryzacji i Digitalizacji Zbiorów Biblioteki Główniej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie odbyły staż szkoleniowy w ramach programu LLP Erasmus w Bibliotece Uniwersytetu w Stavanger (Universitetsbiblioteket i Stavanger) w Norwegii.

Fot. 1. Stavanger. Fot. D. Witczak, K. Sobkowiak.

Stavanger jest ważnym miastem portowym leżącym w południowo-zachodniej Norwegii w regionie Rogaland. Pomimo, że liczy niewiele ponad 200 000 mieszkańców, jest trzecim co do wielkości miastem Norwegii po Oslo i Bergen. Stavanger - zwane też stolicą norweskiego przemysłu naftowego i energetycznego – skupia najważniejsze światowe koncerny naftowe, nadzorujące wydobycie ropy naftowej z szelfu Morza Północnego.

Fot. 2. Kampus uniwersytecki w Stavanger. Fot. D. Witczak, K. Sobkowiak.

Uniwersytet w Stavanger jest jednym z najmłodszych uniwersytetów w Norwegii, decyzją rządu norweskiego rozpoczął działalność 1 stycznia 2005 r. Studia w Norwegii prowadzone są, podobnie jak w Polsce, według założeń Procesu Bolońskiego. Studenci muszą ukończyć 3-letnie studia licencjackie, aby kontynuować naukę na 2-letnich studiach magisterskich.

Uczelnia kształci ok. 9500 studentów i zatrudnia ok. 1400 pracowników (naukowych, administracyjnych i obsługi). Uniwersytet tworzą trzy wydziały (*Faculty of Arts and Education* - Wydział Sztuki i Edukacji, *Faculty of Science and Technology* - Wydział Nauki i Technologii, *Faculty of Social Sciences* - Wydział Nauk Społecznych), podzielone na 14 instytutów, dwa Narodowe Centra Badawcze, Muzeum Archeologiczne oraz UiS Pluss, jednostkę zajmującą się kształceniem ustawicznym (*lifelong learning*)[1]. Najbardziej popularnym wydziałem, kształcącym zgodnie z zapotrzebowaniem gospodarki regionu, jest Wydział Nauki i Technologii, w skład którego wchodzi instytuty: *Department of Electrical Engineering and Computer Science*, *Department of Petroleum Engineering*, *Department of Mathematics and Natural Sciences*, *Department of Industrial Economics, Risk, Management and Planning*, *Department of Mechanical and Structural Engineering and Material Science*.

Fot. 1. Fragment budynku biblioteki uniwersyteckiej – oddział w Ullandhaug. Fot. D. Witczak, K. Sobkowiak.

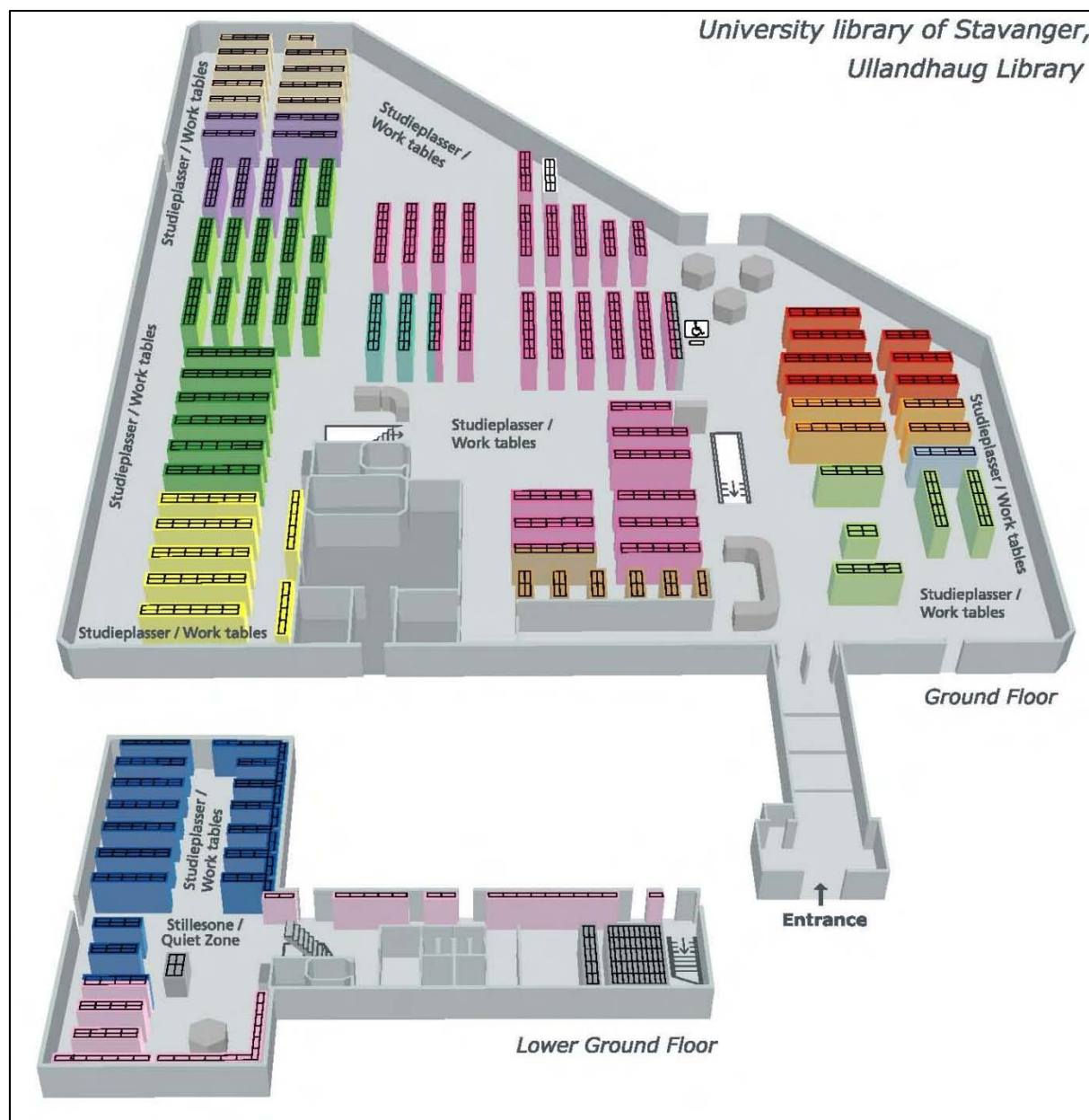
Biblioteka Uniwersytetu w Stavanger jest nie tylko centrum informacji dla studentów i pracowników UiS, ale także oferuje usługi dla osób prywatnych, bibliotek i przemysłu (również z uwzględnieniem wypożyczeń międzybibliotecznych).

Bibliotekę Uniwersytetu w Stavanger stanowią trzy oddziały:

Ullandhaug – największy oddział zlokalizowany na terenie uniwersyteckiego kampusu (Kjølv Egelands hus) oraz dwa mniejsze oddziały położone w centrum miasta:

Bjergsted – biblioteka Institutt for musikk og dans (Bjergstedparken),

Arkeologisk Museum – biblioteka Arkeologisk Museum (Våland).

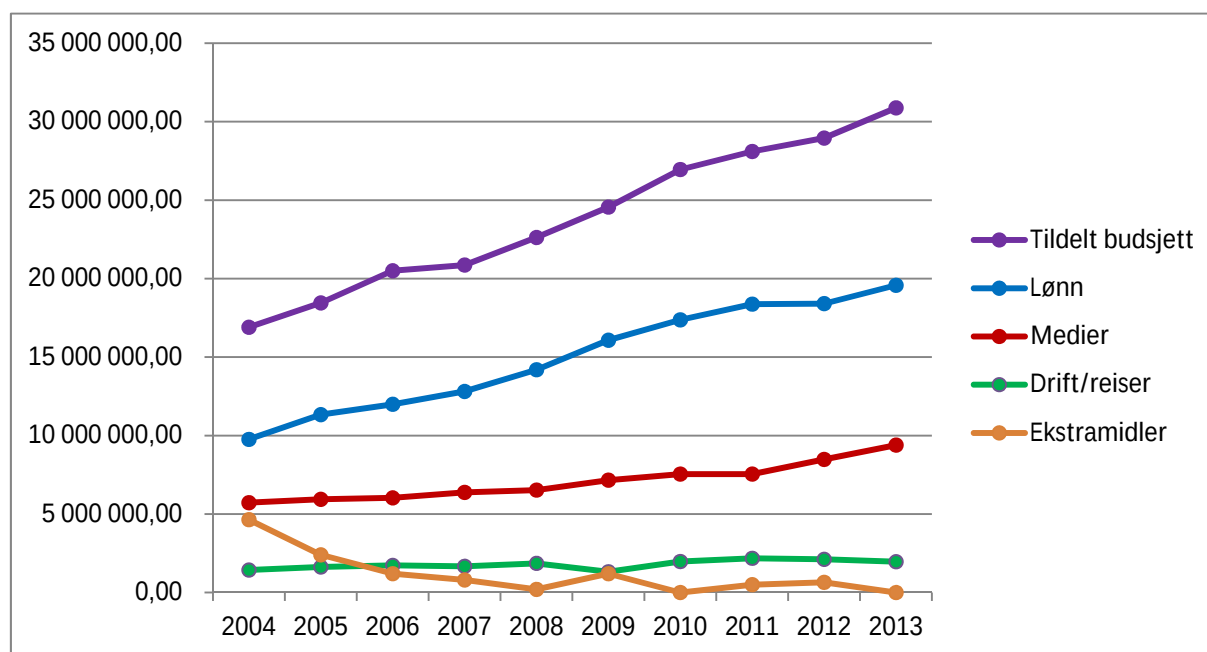

Rys. 1. Plan budynku oddziału w Ullandhaug (parter i podziemia). Źródło: *University Library of Stavanger. Ullandhaug Library* [online], 2013 [dostęp: 2013-12-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://web.wagnerguide.com/StavangerUBLibrary.aspx?Lang=en>.

Oddział w Ullandhaug gromadzi zbiory wspierające naukę na trzech wydziałach Uniwersytetu. Kolekcję oddziału w Bjergsted stanowi muzyka: klasyczna, ludowa oraz jazz na płytach CD (ok. 4000 płyt CD) i LP (ok. 3000 płyt LP), a także zbiór 14 000 nut. Muzykę można słuchać w specjalnym pokoju odsłuchowym, a nuty wypożyczać. Biblioteka Muzeum Archeologicznego jest dostępna dla wszystkich zainteresowanych literaturą z zakresu: archeologii, botaniki, geologii, historii, konserwacji i muzealnictwa.

W bibliotece zatrudnionych jest łącznie 31 pracowników (głównie z licencjatem oraz 4 osoby z tytułem magistra).

Budżet [Rys.2] jakim dysponowała biblioteka (*Tildelt budsjett*) w roku 2013 wyniósł prawie 31 milionów NOK. Stale wzrastającą, największą częścią budżetu, są wynagrodzenia (*Lønn*) i wydatki na zasoby biblioteczne (*Medier*), na stałym poziomie utrzymują się wydatki na sprzęt komputerowy, materiały biurowe, wyjazdy służbowe itp. (*Drift/reiser*). Ponadto dodatkowe środki przyznawano bibliotece okazjonalnie np. na czas tworzenia i rozwijania uniwersytetu, zwiększania zatrudnienia (*Ekstramidler*).

Rys. 2. Budżet Biblioteki Uniwersytetu w Stavanger w latach 2004-2013 i jego struktura.

Źródło: Skjoldal Espen, *Stavanger University Library: a short presentation*, Monday 21st Oct 2013.

Zasoby biblioteki Uniwersytetu w Stavanger obejmują: 240 000 drukowanych woluminów, 50 000 mediów elektronicznych (czasopisma, książki, bazy danych), 1 200 czasopism drukowanych.

W głównym oddziale biblioteki - Ullandhaug funkcjonuje pięć działów [Rys. 3]:

Acquisitions & Collections, Coordination & Development, Courses & Subject librarians, User Services, Web Services & Marketing.

Rys. 3. Struktura organizacyjna Biblioteki Uniwersytetu w Stavanger.

Źródło: Skjoldal Espen, *Stavanger University Library: a short presentation*, Monday 21st Oct 2013.

Szczególnie ważną rolę w bibliotece odgrywają bibliotekarze dziedzinowi (*Subject Librarians*), którzy odpowiadają nie tylko za dobór dokumentów (z takich dziedzin, jak opieka nad dziećmi i pomoc społeczna, hotelarstwo i turystyka, nauki humanistyczne, pielęgniarstwo, pedagogika, literatura dla dzieci, nauki techniczne i przyrodnicze, nauki ekonomiczne, kulturalne, społeczne), ale także za prowadzenie kursów dla studentów i kadry naukowej.

Kalendarz kursów, które oferuje biblioteka dla wszystkich studentów i pracowników uniwersytetu, jest dostępny na stronie domowej biblioteki. Kursy nie są obowiązkowe, jednak cieszą się dużym zainteresowaniem. Szkolenia, prowadzone zarówno w języku norweskim jak i angielskim, są również opracowywane zgodnie z zapotrzebowaniem użytkowników biblioteki. W 2012 r. biblioteka przeprowadziła 63 kursy w łącznym czasie 156 godzin lekcyjnych. Kursy dedykowane są określonym grupom osób (studentom przygotowującym prace magisterskie, licencjackie) lub specjalistycznym usługom bibliotecznym (np. kurs z posługiwania się programem *EndNote* dla studentów, doktorantów i pracowników uniwersytetu).

Biblioteka oferuje również wartą podkreślenia usługę *Book a Librarian*: czytelnicy mogą zarezerwować indywidualną pomoc bibliotekarza dziedzinowego wypełniając i przysyłając elektroniczny formularz (ze strony www biblioteki) z opisem problemu i dotychczas wykorzystanych źródeł informacji.

Podstawą pracy z czytelnikiem są elektroniczne bazy danych (dające dostęp do prawie 10 000 czasopism drukowanych i elektronicznych) z następujących dziedzin: archeologia i konserwacja, zdrowie, historia i religia, hotelarstwo i turystyka, historia sztuki, media i nauki społeczne, muzyka i taniec, pedagogika, socjologia, język i literatura, technika i nauki przyrodnicze, biznes i zarządzanie.

Do kontaktów z czytelnikami i promocji biblioteka udostępnia trzy wersje stron internetowych: dla studentów UiS, dla pracowników (tylko w wersji norweskiej, niedostępna dla innych użytkowników) oraz dla pozostałych użytkowników Internetu (w dwóch wersjach językowych: norweskim i angielskim).

Systemem bibliotecznym używanym przez biblioteki norweskie jest rodzimy BIBSYS, który jako instytucja stanowi część Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet w Trondheim. Aktualnie BIBSYS funkcjonuje jako agencja rządowa i podlega Ministerstwu Edukacji i Badań Naukowych (*Kunnskapsdepartementet*)[2]. Biblioteki norweskie, w tym Biblioteka Uniwersytetu w Stavanger, posiadają wspólny elektroniczny katalog informujący, w której bibliotece znajduje się poszukiwana pozycja i jaki jest jej status dostępności, dzięki temu, że we wspólnej bazie rejestrowane są również elektroniczne wypożyczenia w poszczególnych bibliotekach. Na szczególną uwagę zasługuje moduł wypożyczeń międzybibliotecznych i możliwość samodzielnego składania elektronicznego zamówienia na dokument niedostępny w macierzystej bibliotece. Dodatkowym atutem funkcjonalności systemu bibliotecznego w Norwegii będzie multiwyszukiwarka Oria, współpracująca z katalogami bibliotecznymi w systemie BIBSYS oraz bazami danych poszczególnych bibliotek. Oria jest aktualnie w fazie testowania i zostanie udostępniona użytkownikom w styczniu 2014 r.

Formatem stosowanym do opisu dokumentów bibliecznych jest BIBSYS-MARC, a systemem klasyfikacji dokumentów - klasyfikacja Deweya (z wyłączeniem biblioteki Musikk og dans, która ma własny system klasyfikacji, specjalnie dostosowany do zbiorów muzycznych).

Fot. 4. Punkt informacyjno-usługowy oddziału w Ullandhaug. Fot. D. Witczak, K. Sobkowiak.

W przestrzeni dla czytelników znajdują się punkty informacyjno-usługowe oferujące czytelnikom m.in. pomoc w znalezieniu książki na półce, wypożyczanie i zwrot materiałów bibliecznych, instruktaż w korzystaniu z urządzeń do samodzielnego wypożyczania.

Biblioteka UiS wykorzystuje głównie komercyjne oprogramowanie, a wsparcie informatyczne jest realizowane przez ogólnouczelnianą jednostkę IT. Ciekawym rozwiązaniem jest informatyczna pomoc dla czytelników świadczona przez asystentów informatycznych, którymi są studenci uniwersytetu w charakterystycznych czerwonych T-shirtach.

W bibliotece znajduje się łącznie: ok. 50 komputerów przeznaczonych dla czytelników (podłączonych do drukarek sieciowych – do wydruku wymagana jest autentykacja), 4 kserokopiarki, 2 automaty do wypożyczania (wyłącznie książek).

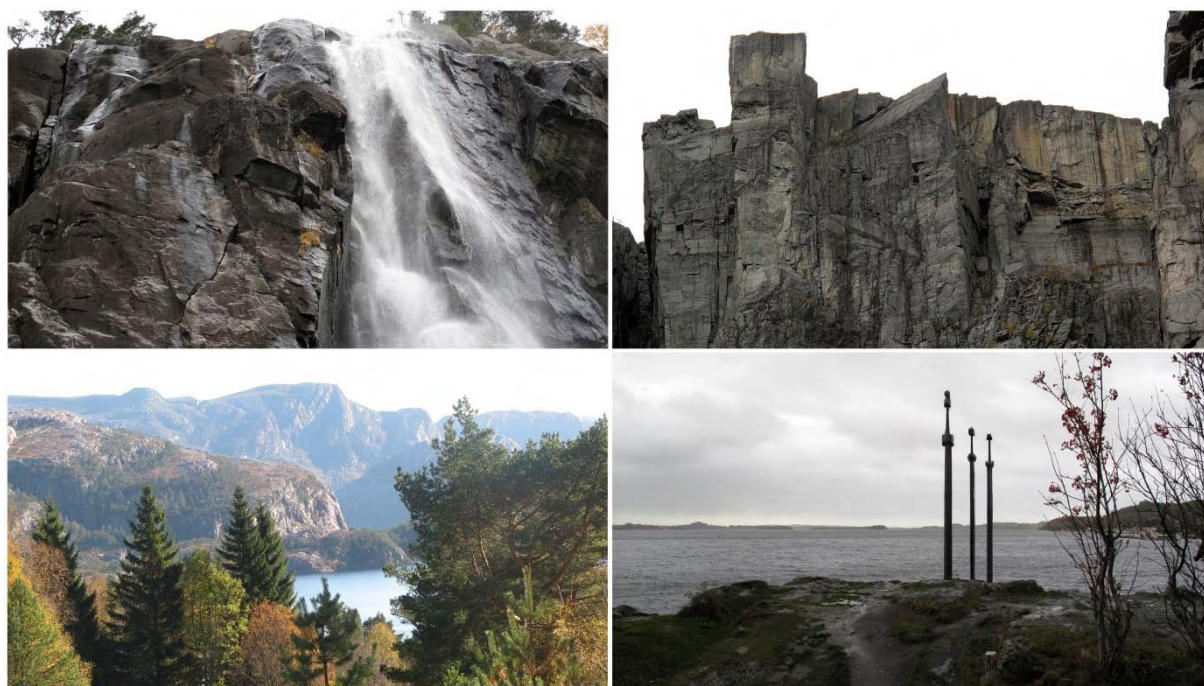

Fot. 5. Aranżacja wnętrza Biblioteki. Fot. D. Witczak, K. Sobkowiak.

Biblioteka UiS porzuciła wizerunek instytucji kojarzącej się z zamkniętymi magazynami książek, na rzecz ciekawej architektury oszklonego budynku, funkcjonalnego wnętrza i przemyślanej aranżacji przestrzeni bibliotecznej zarówno dla czytelników, jak i pracowników biblioteki. Biblioteka UiS nie posiada wydzielonych czytelni - miejsca pracy dla czytelników są wkomponowane w przestrzeń, w której znajdują się regały z materiałami bibliotecznymi, zazwyczaj w pobliżu przeszklonych ścian budynku. Biblioteka stanowi jednocześnie miejsce pracy i wypoczynku, spożywanie posiłków i napojów przy stanowiskach pracy jest powszechnym zwyczajem, podobnie dyskusje w grupach czy towarzyskie rozmowy.

Niezwykle użytecznym rozwiązaniem jest wykorzystanie elektronicznej legitymacji studenckiej w systemie BIBSYS. Służy ona do wypożyczeń, zwrotów, prolongat i zamówień międzybibliotecznych materiałów w każdej bibliotece uniwersyteckiej Norwegii.

Pomimo że pogoda w Stavanger jest nieprzewidywalna i jak twierdzą jego mieszkańcy, jednego dnia możemy przeżyć tutaj cztery pory roku, jest to jedno z najczęściej odwiedzanych przez turystów miast w Norwegii. W okolicach Stavanger znajdują się liczne stanowiska archeologiczne, malownicze wysepki, fiordy z zapierającymi dech w piersiach wodospadami i słynnymi skałami Preikestolen oraz Kjerag.

Fot. 6. Atrakcje turystyczne w okolicach Stavanger. Fot. D. Witczak, K. Sobkowiak.

Przypisy:

[1] *Universitet i Stavanger* [online], 2013 [dostęp: 2013-12-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.uis.no/>.

[2] *BIBSYS* [online], 2013 [dostęp: 2013-12-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bibsys.no/>.

Informacja o autorach:

mgr Dorota Witczak – kierownik Oddziału Komputeryzacji i Digitalizacji Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, tel. 12 662 63 74, e-mail: dorota.witczak@libpost.up.krakow.pl.

Krzysztof Sobkowiak – pracownik Oddziału Komputeryzacji i Digitalizacji Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, tel. 12 662 63 74, e-mail: krzysztof@libpost.up.krakow.pl.